

Östra Vrams kyrka

Underhållsplan 2019

Regionmuseet
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2019:12

Östra Vrams kyrka

Underhållsplan 2019

Underhållsplan 2019
Östra Vrams socken
Kristianstad kommun
Skåne län

Linn Ljunggren

E-Rapport 2019:12

© Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, 2019

www.regionmuseet.se

Dnr: M12.30-134-19,1171

Text: Linn Ljunggren

Foto: Linn Ljunggren

Kartframställning: Rebecca Olsson

Formgivning: Kerstin Börjesson

Granskning: Åsa Eriksson Green, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne

Kartmaterial, ©Lantmäteriet, Gävle. Dnr 507-99-502

Innehåll

Inledning	5
Syfte	5
Metod	5
Planens användande	5
Bilagor	5
Kyrkans läge och församlingstillhörighet	6
Beskrivning av kyrkobyggnaden, tekniska system och inventarier	7
Bakgrund	7
Kyrkans arkitekter	7
Kyrkobyggnaden	7
Stomme och exteriör	7
Interiör	7
Tekniska system – rumsklimat och installationer	7
Brandlarm	7
Inbrottslarm	7
Värmeanläggning	7
Avfuktare	7
Kyrkans byggnads- och reparationshistoria	8
Historik efter 2002	8
Kyrkan och dess inventariers egenart och speciella värden samt hot mot dess värden	10
Östra Vrams kyrkogård	10
Målsättning för kyrkan och dess inventarier	10
Konkretisering av uppsatta mål för kyrkobyggnaden, dess inventarier och kyrkotomt och begravningsplats	10

Vårdkrav till följd av kulturhistoriska och antikvariska värden	11
Vårdbehov och checklistor	11
Färgtyp och färgkoder	12
Källor	13
Regionmuseets E-rapportserie 2019	5
Kulturmiljö	5

Kyrkan sedd från väster mot öster, mars 2019.

Inledning

Underhållsplanen för Östra Vrams kyrka togs ursprungligen fram av Barup & Edström arkitektkontor AB 2006 på uppdrag av församlingen. Följande dokument är en uppdatering av sagda plan. Dokumentet har tagits fram av Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne av byggnadsantikvarie Linn Ljunggren. Besiktning och inventering skedde under vinter/våren 2019.

I enlighet med kulturmiljölagen skall kyrkor som är skyddade som kyrkliga byggnadsminnen enligt KML 4 kap ha en underhållsplan. Denna ska uppdateras minst vart 10 år.

Syfte

Syftet med underhållsplanen är att den ska vara ett underlag för förvaltning, underhåll och skötsel av kyrkan. Planen ska ge handledning vid beslut om nya åtgärder och förändringar samt vid myndighetsbeslut angående bidrag och tillstånd.

Metod

Föreliggande uppdatering följer samma struktur och rubriksättning som 2006 års plan. Planen har uppdaterats gällande förändringar i byggnaden, ny tillgänglig kunskap

samt felaktig eller saknad information. Det är framförallt information under rubrikerna historik, åtgärdsbehov samt tidplan som har kompletterats. För beskrivning av kyrkobyggnaden har en del tillägg gjorts där ändringar skett sedan 2006.

Arbetet har bestått av arkivsökning, inventering och okulär besiktning av kyrkans exteriör och interiör samt inventarier. Arbetet har genomförts i samarbete med Göran Johansson, GJ Kyrk och Kulturrenovering AB, och i dialog med representanter från församlingen.

Planens användande

Underhållsplanen för Östra Vrams kyrka skall antas av kyrkoråd, kyrkonämnd samt av kyrkofullmäktige eftersom planen ska ligga till grund för kyrkans framtida underhåll. Originalet till den nya underhållsplanen ska arkiveras tillsammans med kyrkans första underhållsplan i original. Det är viktigt att underhållsplanens checklistor och rekommendationer följs. Observera att åtgärder kan kräva tillstånd från Länsstyrelsen. En del åtgärder kan kräva specialkompetens, exempelvis konservator, för framtagande av åtgärdsprogram.

Bilagor

Till vårdplaner följer två bilagor, en med åtgärdsöversikt och en checklista.

Kristianstad 2019-03-28

Linn Ljunggren

Kyrkans läge och församlingstillhörighet

Sedan föregående underhållsplan upprättades ingår Östra Vrams församling i Västra Vrams pastorat. Detta är en sammanslagning av Västra och Östra Vrams, Linderöds och Äsphults församlingar. I pastoratet ingår kyrkorna Linderöd, Västra Vram, Äsphult och Östra Vram. Västra Vrams pastorat tillhör Lunds stift.

Östra Vrams socken ligger sydväst om Kristianstad. Östra Vrams socken ingår i Kristianstad kommun.

Beskrivning av kyrkobyggnaden, tekniska system och inventarier

Bakgrund

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.3.1.

Kyrkans arkitekter

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.3.2.

Kyrkobyggnaden

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.3.3.

Stomme och exteriör

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.3.4.

Interiör

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.3.5.

Tekniska system – rumsklimat och installationer

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.3.6.

Brandlarm

Automatiskt brandlarm med partikeldetektor installerades år 2010. Aspirerande detektorer finns i kyrkans kor och långhus. Konventionella rökdetektorer finns i källare, vind och tornutrymmen. Styrenheten till brandlarmet finns i källaren på kyrkans södra sida. Den utvändiga brandklockan och nyckelskåpet är monterade i källartrappan. Central för aspirerande system är placerad på tornvinden.

Inbrottslarm

Inbrottslarm med rörelse- och magnetdetektorer samt tillhörande larmklocka installerades 2010. Styrenheten är placerad i vapenhuset.

Värmeanläggning

Kyrkans värmeanläggning är placerad i källaren. Den består av en luft-vattenpump som är påkopplad på kanalsystem som tidigare hörde samman med kyrkans oljepanna. Utedelen till luft-vattenpumpen är placerad ovanför källartrappan, på utsidan av kyrkan.

Avfuktare

I kyrkans kor står en flyttbar avfuktare av märket airwatergreen.

Kyrkans byggnads- och reparationshistoria

Kyrkans historik före 2002 finns kortfattat beskriven i underhållsplanen från 2006, kapitel 2.4. Det följande är en komplettering till denna historik med händelser efter 2002.

Historik efter 2002

2010

Installation av automatiskt brandlarm med partikeldetektor och inbrottslarm med rörelse- och magnetdetektorer samt tillhö-

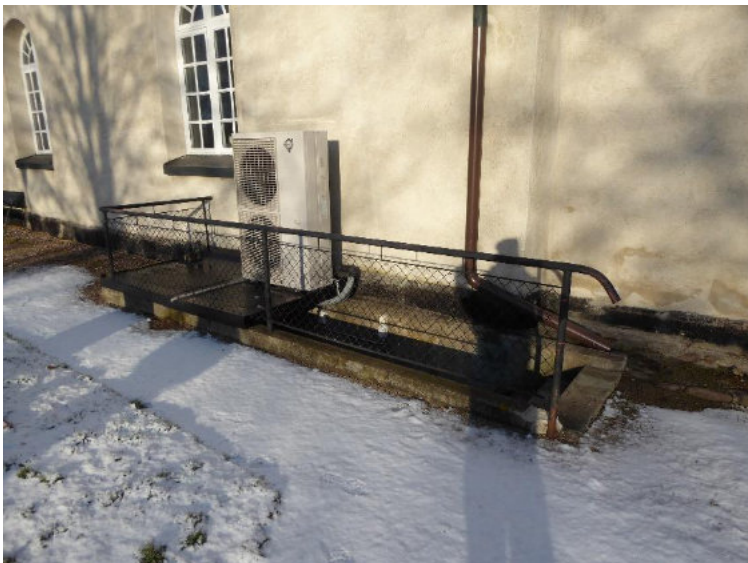
rande larmklocka. Aspirerande detektorer placerades i kyrkans kor och långhus. Konventionella rökdetektorer placerades i källaren, vinden och tornutrymmet. Styrenheten till brandlarmet placerades i källaren på kyrkans södra sida. Den utvändiga brandklockan och nyckelskåpet är monterade i källartrappan. Central för aspirerande system placerades på tornvinden. Styrskåp för inbrottslarm placerades i vapenhuset.

2017

Under 2017 ersattes kyrkans gamla värmesystem med oljepanna till ett system

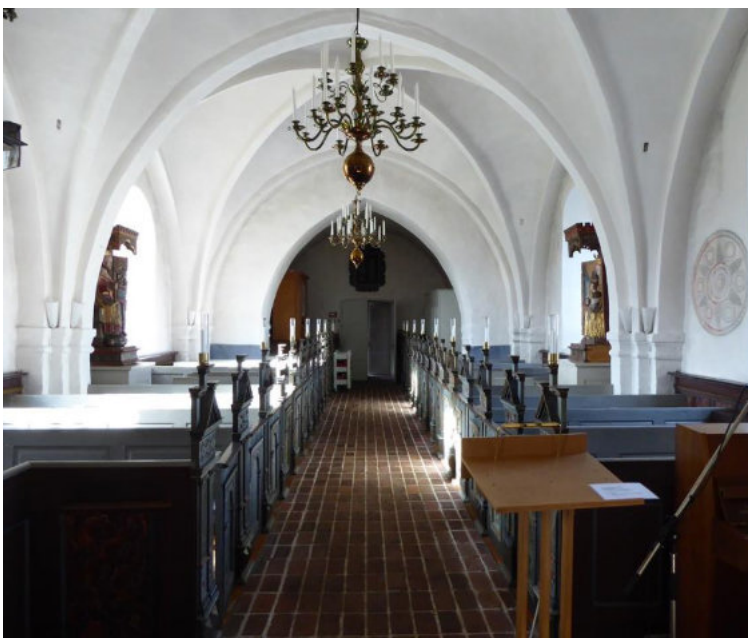
med luft-vattenpump. Pumpen placerades i pannrummet. Pumpen kunde kopplas på det redan befintliga kanalsystemet för oljan. Utedelen av värmepumpen står på två tvärgående stålskenor som monterats över trapploppet till källaren.

En avfuktare placerades i koret i kyrkan samma år.

Bilderna ovan visar t.v utedelen för kyrkans luft/vattenpump.Th. Syns den nya luft/vattenpumpen samt installationer till kyrkans brand-och inbrotts-skydd.

Bilden nedan är en översiktsbild av kyrkorummet sett från öster.

Kyrkan och dess inventariers egenart och speciella värden samt hot mot dessa värden

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.5.

Ett arbete med karaktärisering av kyrkomiljöerna i Lunds stift pågår och kommer att utföras under gällande underhållsperiod. Karaktäriseringen bör läggas till underhållsplanen som ett grunddokument för kyrkogården, kyrkan och dess inventarier.

Östra Vrams kyrkogård

Se vård- och underhållsplan för kyrkogården 2016, Regionmuseet Kristianstad.

Målsättning för kyrkan och dess inventarier

Församlingens målsättning för förvaltning av kyrkan är densamma som i underhållsplan Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.9.

Sedan föregående vård- och underhållsplan upprättades har målsättning och tidsplan följts i huvudsakliga drag.

Sedan föregående vård- och underhållsplan upprättades 2006 har kyrkan erhållit:

- En bättre förvaringen för textilierna, anpassade efter antikvarisk standard.
- ett nytt värmesystem vilket gör att kyrkan inte längre kräver fossila bränslen för uppvärmning.
- brand- och inbrottslarm

Detta innebär att hotbilden mot kyrkan är en annan idag. Regelbunden besiktning av kyrkan är dock viktigt för att upptäcka skador och brister i tid. Ett uppbyggt underhållsbehov, brist på tillsyn och regelbunden besiktning samt kontroll av kyrkans klimat förefaller vara det största hotet mot kyrkan idag. Regelbunden besiktning av vind, tom och tak är av största vikt.

Åtgärder som kvarstår eller har tillkommit sedan förra underhållsplanen:

- Genomgående ut- och invändig renovering av ytskikt. Takets skick, med tecken på fukt och mögelpåväxt på vinden samt flera murade ytor med sprickbildning både interiört och exteriört gör att åtgärder bör genomföras under denna underhållsperiod.
- Ett styrsystem till värmesystemet som även möjliggör kontroll av temperatur och

relativ luftfuktighet bör installeras. Detta är viktigt för att på lång sikt skapa ett bra och hållbart klimat för kyrkan.

- Tillgängligheten för funktionshindrade är densamma sedan planen 2006.
- Reparation av silverinventarier.
- Det finns en varierad skadebild som omfattar flera av kyrkans inventarier och fasta inredning. En konservatorsbesiktning bör göras av träskulptur och övriga äldre inventarier av trä för att utreda eventuella åtgärdsbehov.

Se vidare bilaga 1 och 2 till denna underhållsplan

Konkretisering av uppsatta mål för kyrkobyggnaden, dess inventarier och kyrkotomt och begravningsplats

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.11. Åtgärdsförslagen för de kvarvarande målsättningarna är densamma som i förra planen. För kyrkogården se underhållsplan för Östra Vrams kyrkogård, 2016. Fuktskador i tomtakets underbrädning indikerar att det kan finnas problem med yttertakets täthet.

Besiktning och åtgärdsförslag bör tas fram av sakkunnig.

I föregående vård- och underhållsplan rekommenderades att befintligt puts på kyrkantas ner vid en yttre renovering. Ett ställningstagande huruvida en sådan omfattande åtgärd bör genomföras måste ställas i relation till dom eventuella skador nedtagning av putsen kan medföra. I samband med en yttre renovering bör behovet av att eventuellt byte moderna materialtyper (främst utvändigt) till traditionella dito utredas med ett helhetsperspektiv.

Vårdkrav till följd av kulturhistoriska och antikvariska värden

Se underhållsplan 2006-12-31, kapitel 2.12

Vid renovering och underhåll av kyrkans exteriör och interiör bör man utgå från traditionella material och befintliga kulörer. Se nästa sida.

Vårdbehov och checklistor

Se bilaga 1 och 2 till denna underhållsplan samt kyrkans underhållsplan, 2006-12-31, bilaga 2.17

Bilderna till vänster visar exempel på exteriöra skador som behöver åtgärdas. Översta bilden visar läckage i kyrkans hängrännor. Mittenbilden visas en spricka på västra fasaden.

Till höger visas två exempel på interiöra skador, översta visar genomträngning av vatten i kyrktornets underbrädning, nederst en bild på ett väggparti där svärtningen och sprickbildning i ytskikten syns.

Färgtyp och färgkoder

Exteriör	Färgtyp/material	Färgkod
Fasadputs	KCbruk	–
Fasadfärg	Kalkfärg	Vit kulör
Plåtavfärgning	Linoljefärg	Röd kulör
Ljudluckor	Linoljefärg	Brun kulör
Fönsterbågar utvändigt	Linoljefärg	Ljust gråkulör
Torn- och källardörr	Linoljefärg	Brun kulör
Interiör		
Väggar	Kalkfärg	Vit kulör
Bänkkvarter och bröstpanel.	Åtgärdsförslag tas fram av konservator	Åtgärdsförslag tas fram av konservator
Golvbrädor	Golvlack	Opigmenterat

Källor

Opublicerade källor

Östra Vramskyrka, underhållsplan, Barup & Edström arkitektkontor AB, 2006-12-31

Östra Vrams kyrka – Lamininstallationer, Antikvarisk medverkan, Heikki Ranta, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne arkivrapport 10/2011.

Östra Vrams kyrkogård, Vård- och underhållsplan 2016, Hanna Cöster och Tony Svensson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, Rapport 2016:42

Regionmuseets E-rapportserie 2019

Kulturmiljö

1. Felestad kyrkogård, Felestad sn, VP, Rebecca Olsson, 2019
2. Torrlösa kyrkogård, Torrlösa sn, VP, Rebecca Olsson, 2019
3. Sireköpinge kyrkogård, Sireköpinge sn, VP, Rebecca Olsson, 2019
4. Norra Vrams kyrka – installation av brandlarm, N Vrams sn, AM, Kerstin Börjesson, 2018–2019
5. Glimmebodagården – installation av luftvärmepump, Brösarps sn, AM, Anna Rabow, 2018
6. Dalby kyrka, förhallen – invändiga åtgärder, Dalby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2018
7. Tåstarps kyrka – taktäckning, Tåstarps sn, AM, Petter Jansson och Anna Rabow, 2016–2018
8. Gustav Adolfs kyrka – invändig renovering och ny solskyddstextil, Helsingborg, Maria Sträng, 2018
9. Västra Vrams kyrka – Uppdatering VP, Västra Vram sn, Linn Ljunggren, 2019
10. Linderöd kyrka – Uppdatering VP, Linderöd sn, Linn Ljunggren, 2019
11. Äsphults kyrka – Uppdatering VP, Äsphult sn, Linn Ljunggren, 2019
12. Östra Vram - Uppdatering VP, Östra Vram sn, Linn Ljunggren, 2019

Förkortningar:

AF–antikvarisk förundersökning
AM–antikvarisk medverkan
AU–arkeologisk utredning
DK–dokumentation, övrigt

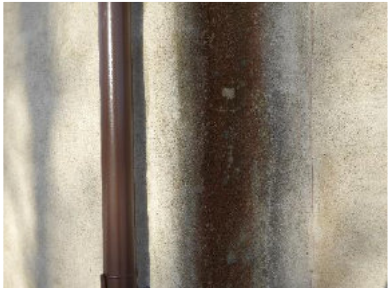
FU–arkeologisk förundersökning
KA–kulturhistorisk analys
MD–murverksdokumentation
OU–osteologisk undersökning

PJ–projektrapport
UN–arkeologisk undersökning
BD–byggnadsdokumentation
BAD–byggn-ark-dokumentation

Bilaga 1: Åtgärdsbehov

BILAGA 1

Prioritering 1: akut åtgärdsbehov. Åtgärder inom 1 år.
 2: bör göras snarast och bör hållas under uppsikt. Åtgärd inom 3 år.
 3: icke akut åtgärdsbehov. Bör åtgärdas i samband med nästa renoveringstillfälle. Åtgärder inom 5–10 år.
 0: Ingen åtgärd krävs av tekniska skäl.

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
Exteriör				
Murverk och fasader				
Generellt		Missfärgningar och algpåväxt på utsatta fasad- och sockelpartier. Fasaderna bör tvättas och rengöras från alger.		3
Fasader	Fasaderna är i sin helhet putsade med KC-puts med vitcement. Fasaderna är inte målade. Tidigare uppmärksammat 2006: Sprickbildning och putsbortfall noterades. Tornet har påväxt av rödalger.	Fuktgenomslag samt påväxt av rödalger på fasaden.		3

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
		Generellt sprickor i fönstervalvbågarna.		3
		Kopparärgningar på fasaden.		3
		Spricka på tomets västra sida, från ljudlucka till upp till tak.		3
Sockel	Fogad och svarttjärad natursten med partier av puts.	Algpåväxt på sockeln.		3
Plåtanslutningar	Gavlarna mot öster har vindskivor av trä målade med brun oljefärg och plåtanslutningar av ärgad koppar. Även mot tornet finns plåtanslutningar av ärgad koppar.	Rötskadade vindbrädor bytes. Täckplåten bör åtgärdas då spik från infästningen krupit ut.		2

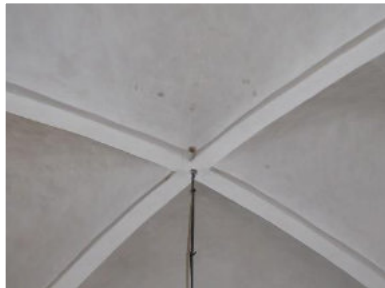
Bilaga 1: Åtgärdsbehov

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
Takbeläggning				
Plåtavtäckning	Torntaket är täckt med falsad skivtäckt plåt som är lagd med horisontella hakskarvar. Taket är målat i mörkt grå oljefärg.	Färgen flagnar på plåten. Bör besiktigas av sakkunnig för åtgärdsförslag.		2
Fönster, ytterbågar				
Fönster, generellt	Långhuset; spröjsade fyrlufts träfönster målade i ljus grå linoljefärg. Tornfönstret mot öster; brunt oljemålat enluftsfönster.	Flera trasiga rutor.		3
		Torrspäckor i fönsterbågarna. Oljas/ommålas.		2
Ljudluckor	Ljudluckor består av jalusiluckor av trä målade i brun oljefärg. Nätklädda invändigt.	Behov att målas.		3

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
Ytterdörrar				
Västra Ytterdörren	Västportal; kopparbeslagen pardörr av trä från 1950-talet.	Sprickbildning i färgen på dörrkarmarna		2
Östra Ytterdörren	Kopparbeslagen enkeldörr av trä med kopparbeslaget överljusfönster.	Sprickbildning i färgen på dörrkarmarna		2
Avvattning				
Hängrännor och stuprör	Yttertaket har hängrännor och stuprör av ärgad koppar. Kommentar 2006: Stuprörens utkastare bör på sikt anslutas till ett dagvattensystem som leder bort vattnet från kyrkan.	Ingen avvattning på koret.		3
		Det finns läckage i delar av avvattningen (hängrännorna).		1

Bilaga 1: Åtgärdsbehov

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
Interiör				
Vindfång				
Väggar	Kyrkan saknar vapenhus. Entrén utgörs av ett mindre vindfång som motsvarar tommurens tjocklek. Väggarna och taket är slätputsade och vitkalkade.	Slitna och svärtade ytskikt.		0
Dörrar	Vitmålade trädörr.	Mekaniska och underhålls kopplade skador på dörrens insida.		3
Långhus				
Väggar	Långhusets västra del som utgör tornets bottenvåning har ett tunnvalv, troligen från romansk tid. Alla valvytor har äldre puts målade i kalkfärg. Väggytor i östra delen av långhuset har kalkmålning från medeltid.	Generell sprickbildning i fönstervälven.		3

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
		Spricka i västra långhusväggen.		3
		Ytskikten i långhuset behöver målas.		0
		Saltutfällning och fukt i nedre, södra delen av valvbågen, mellan långhus och tornets bottenvåning		2
Valv	Två travéer med kryssvalv	Förekomst av svart påväxt i valven.		2
		Generell sprickbildning i valven.		
Golv	Handslaget rödbrunt kolugnsbränt tegel i längsgående ruttmönster med fogar i varmgrå färgton. Bänkkvarteren har brädgolv av lackerat trä.	Fogbortfall och krackelerande ytskikt på tegelgolvet.		0

Bilaga 1: Åtgärdsbehov

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
		Ytskikten på brädgolvet är i behov av renovering.		0
Kor och absid				
Väggar	Kalkmålning från medeltid.	Sprickbildning och krackeleringar. Bör besiktigas av konservator.		2
Golv	Handslaget rödbrunt kolugnsbränt tegel i längsgående rutmönster med fogar i varmgrå färgton.	Stearinfläckar norra sidan på tegelgolvet intill ljusbäraren.		3

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
Tak	En travé med kryssvalv. Absid med hjälmvalv. Alla valvytor har äldre puts målad i kalkfärg.	Generell sprickbildning varav en större spricka i östligaste delen av hjälmvalvet.		2
Innerfönster				
Innerfönster	Invändigt har fönstren kompletterats med innerbågar som skruvats fast direkt på ytterbågen.	Fönsterbågar bör kittas om invändigt.		2
		Flera fönster har spruckna rutor från stenskott.		3

Bilaga 1: Åtgärdsbehov

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
		Fönstersmygarna har sprickor och bortfall av färg.		3
Tornvåningar				
Andra tornvåningen	Plankgolv, murade väggar av natursten och synligt bjälklag till nästa våning.	Organiskt skräp, fågelträck och liknande, behöver städas bort.		3
		Fukt och mögelpåväxt på takkonstruktionen		2
		Det finns spår av skadedjur, exempelvis möss, men även angrepp av strimmig trägnagare		2
Tornvind och klockvåning	Murade väggar av natursten, innertak av brädor, samt en äldre trätakstol.	Ett stödbentill en av takstolarna har lossnat. I nuläget står stödbenet lutat mot takstolen. Takstolen bör lagas omedelbart.		3

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
		Tecken på angrepp av strimmig trägnagare på klockbocken.		2
		Spricka ovanför västra ljudöppningen.		3
		En av de luckor som tidigare har täckt ljudöppningen är nedplockad och ligger i smygen.		3
		Sprickor och påbörjan till putsbortfall i norra och södra ljudöppningen.		3
		Fukt i ett äldre, igensatt takfönster på östra sidan.		2

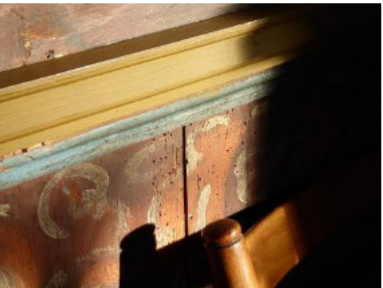
Bilaga 1: Åtgärdsbehov

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
		Fuktgenomslag i underbrädningen på östra sidan av tomtaket.		2
		Vid inventering påträffades någon sorts svamp på en bjälke, på östra sidan. Svampen skickad på analys.		1
Kyrkvind				
	Takstolen över långhuset är utförd av ek 1708-09. Takstolarna på kyrkvinden är utförda med högben, hanband, tassar och dubbla lejder	Tillgängligheten är bristfällig på grund av otillräcklig landgång		3

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
	samt bindbjälkar mellan valvkappor och snedstag. Kryssförband finns vid gavelrösten. Det finns även återanvända hanbjälkar daterade 1500-01.	På södra takfallet visar bjälkar i takstolen rötskador och påväxt.		2
		Organiskt skräp, fågelträck och liknande, behöver städas bort.		3
Källare				
Pannrum	Golv, väggar och tak av betong.	Källaren har sotiga väggar.		0
Fast inredning				
Generellt		Det finns en varierad skadebild som omfattar flera av inventarierna och den fasta inredningen. En konservatorsbesiktning bör göras av träskulptur och övriga äldre inventarier av trä för att utreda eventuella åtgärdsbehov.		2

Bilaga 1: Åtgärdsbehov

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
Altare		På baksidan av altaret finns smuligt och krackelerat trä.		3
Bänkar	Huvuddelen av bänkinredningen är från omkring 1630. Några av bänkarna har tillkommit redan 1604 enligt inskription.	Spår av strimmig trägnagare i bemålad träpanel på norra sidan av bänkkvarteret.		2
		Partiellt och begränsat färgbortfall, sprickor i panelen samt mekaniska skador i bänkgavlarna.		3
Predikstol	Predikstol från omkring 1630 med dörr och baldakin av skulpterad ek.	Skador i färgskiktet på uppgången till predikstolen.		3

Byggnadsdel/ Anläggning	Teknisk uppbyggnad och kommentar	Skador och åtgärdsbehov 2019	Foto	Prio
Bröstningspanel		På södra sidan har panelen tecken på angrepp av strimmig trägnagare.		2
Träskulpturer		Färgbortfall och krackelering. Åtgärdsförslag bör tas fram av konservator.		3

Byggnadsdel	Punkter att kontrollera	Intervall	Underhållsinstruktioner	Egna anteckningar	Besiktning sdatum
Yttertak	Läckage	Årligen	Eventuellt läckage åtgärdas.		
Murverk	Sprickbildningar	Årligen	Dokumentera sprickor och skador.		
Fasadputs	- Sprickbildningar - Missfärgningar och algpåväxt	Årligen	Dokumentera sprickor och skador, samt eventuell ökning av algpåväxt. Vid behov kontakta sakkunnig för skadeanalys och råd.		
Sockel	- Fuktskador - Missfärgningar och algpåväxt	Årligen	Dokumentera sprickor och skador. Vid behov kontakta sakkunnig för skadeanalys och råd. Rengör från eventuell växtlighet i sprickor.		
Avvattning/ dränering	- Löv och annat skräp i ståndrännor och stuprör. - Infästningar och skarvar - Markfuktighet - Växtlighet	1 ggr/månad under hösten. I övrigt vid behov.	Rensa rännor och rör och täta eventuella läckage. Fläckar på mur kan vara indikation på läckage. Växtlighet nära byggnader kan tyda på fukt i marken.		
Plåtavtäckning	- Bucklor i plåt samt otäthet i skarvar, särskilt i anslutningar mellan yttertak och fasader. - Korrosion - Färgflagning på plåt - Övriga skador	Årligen	Otätheter åtgärdas snarast. Bucklor hålls under uppsikt, vid behov kontakta plåtslagare för skadebedömning och åtgärdsförslag.		
Åskledare- och skydd	- Infästning i mur/tak - Frostsprängningsskador.	Årligen	Infästningen bör ej luta så att vatten kan leds in i muren.		

	• Kontroll enligt försäkringsbolagets krav.				
Fönster/ fönsterbänkar	• Tätning mellan karm och murverk • Skadade falsar • Kondens • Trasigt glas • Korrosion	Översyn av tätning vart femte år. I övrigt vid behov.	Välskötta fönster bidrar till ett bra klimat i kyrkan. Byt trasigarutor.		
Dörrar/portar	• Tätning mellan karm och murverk samt vid tröskel. • Kontroll av gångjärn, låsanordning etc. • Rötskador och sprickor i karm och dörrblad. • Färgflagning.	Ärligen. I övrigt vid behov.	Kontrollera frigång och låsanordningar och justera vid behov. Kontrollera utsida och dörrarnas nederkant efter eventuella rötangrepp.		
Ljudluckor/ jalusier	• Täthet mellan karm och murverk. • Rötskador, färgflagning och sprickor • Nätrningen på insidan av jalsiema	Regelbundet flera gånger per år	Kontrollera att ljudluckorna går att stänga och öppna. Åtgärda eventuell otäthet mellan lucka- eller jalsi och mur. Se till att näten är hela.		
Vindar och övre tornvåning	• Läckage genom taket • Skadedjursangrepp • Ventilation, kondens • Skador i murverk/puts eller träkonstruktion.	Ofta och regelbundet, alltid efter kraftiga skurar och storm	Läckage åtgärdas omgående. Starkt fukt- och rötskadat virke bör bytas snarast. Tornvåningar ska hålla städade. Vid tecken på aktiva skadedjursangrepp kontakta sakkunnig för åtgärd.		

Takstolar	• Sprickbildning i träet • Rörelser i sammanfogningarna • Fukt-/ rötskador • Skadedjursangrepp	Ofta och regelbundet alltid efter kraftiga skurar och storm	Starkt fukt- och rötskadade virke bör bytas snarast. Vid tecken på aktiva skadedjursangrepp kontakta sakkunnig för åtgärd.		
Botten- och mellanbjälklag	• Lukt • Fukt- och rötskador • Skadedjursangrepp	Ofta och regelbundet alltid efter kraftiga skurar och storm	Unken lukt kan vara tecken på fuktproblem. Vid tecken på aktiva skadedjursangrepp kontakta sakkunnig för åtgärd.		
Puts/ avfärgning/ dekormålning	• Sprickbildningar • Putsnedfall • Bom • Skadedjursangrepp • Saltutfällningar • Fuktfläckar	Vart 5:e år, eller vid behov.	Dokumentera sprickor och skador. Vid behov kontakta sakkunnig för skadeanalys och råd.		
Golv	• Öppna fogar • Skadade golvplattor • Fukt- och saltutfällningar • Rötskador/skadedjursangrepp i bänkkvarteren.	Årligen	Öppna fogar fylls med bruk. Skadade plattor byts ut mot likvärdiga. Vid tecken på aktiva skadedjursangrepp kontakta sakkunnig för åtgärd.		
Läktarbarriär/ bänkinredning	• Sprickbildning • Mekaniska skador • Färgflagning/smuts • Skadedjursangrepp	Årligen	Rengörs vid behov med torr trasa.		
Snickerier/ dörrar/foder/ paneler etc.	• Färgflagning • Rötskador • Skadedjursangrepp • Mekaniska skador	Årligen	Rengörs vid behov med torr trasa.		

Predikstol, dopfont, triumfkrucifix	• Smuts och damm • Sprickbildning • Färgflagning • Mekaniska skador • Skadedjursangrepp	Regelbundet.	Städning. Försiktig damning genom torra metoder med dammvippa. Observera att dammtrasakan slita loss lösa färgskikt. Kulturhistoriskt värdefulla inventarier rengörs av konservator. Vid skador kontaktas konservator.		
Övriga träin- ventarier	• Smuts och damm • Sprickbildning • Färgflagning • Mekaniska skador • Skadedjursangrepp	Regelbundet.	Städning. Försiktig damning genom torra metoder med dammvippa. Observera att dammtrasakan slita loss lösa färgskikt. Kulturhistoriskt värdefulla inventarier rengörs av konservator. Vid skador kontaktas konservator.		
Orgel	• Sprickbildning • Mekaniska skador • Skadedjursangrepp • Orgelpipomas infästning • Smuts i orgelhus	Årligen	Kan rengöras med en torr trasa vid behov övrig rengöring och reparation utförs av orgelbyggare.		
Textilier	• Förvaring • Mekaniska skador • Missfärgning • Smuts • Skadedjursangrepp • Brister vid upphängning	2 ggr/år	Besiktning vid uppkomnaskador. Undvik dagsljus. Kontakta konservator för råd och åtgärdsförslag.		
Kyrksilver och övriga metallföremål	• Missfärgningar • Smuts- och fettfläckar • Bucklor och hål • Korrosion	Årligen	Se över förvaring och rengöring 1 ggr/år och vid behov. Vid skador kontakta silversmed. Värdefulla inventarier rengörs av konservator.		
Övriga inventarier	• Skador	Årligen	Beslut om åtgärdertas från fall till fall.		

Belysning	• Bucklor • Missfärgning/ smuts • Upphångningsanordning	Årligen	Smuts tas bort försiktigt. Upphängningen kontrolleras årligen. Skador åtgärdas av metallkonserverator. Äldre bristfälliga armaturer bör ses över.		
Ljud- och ljusanläggning	• Anläggningens funktion • Armatur- och högtalarupphängning	Årligen			
Kyrkklockor	• Styrsystem • Maskineri • Upphängning • Sprickbildning i klockor	Årligen			
Avfuktare	• Anläggningens funktion	Regelbundet	Se till att eventuellt vatten i avfuktaren töms		
VA-system	• Stådrännor och stup-rör • Läckage • Brunnar	På hösten före och efter lövfällning.	Rensa för att förhindra breddning och stopp i rör. Läckage åtgärdas snarast.		
Ventilation	• Kondensbildning på fönster	Regelbunden kontroll.	Förbättring av luftning skall åtgärdas genom öppning i innerfönstret. Därefter skall fönstren synas kontinuerligt för att kontrollera att kondens ej uppstår.		
Uppvärmning	• Uppvärmningskostnader • Tidur och reglercentral visar rätt värde	Vid övergång till sommartid/vintertid	Värmeförbrukningen skall kontrolleras årsvis. Relativ luftfuktighet bör ligga mellan 40–70%. Temperatur vid förvärmning bör inte överstiga 20 grader.		

Elförsörjning	• Godkänd elrevision • Automatsäkringar • Skador och brister på ledningsdragningar, elcentral och uttag	Enligt lag 1 ggr/ 6 år 1 ggr/månad	Gör felsökning vid behov.		
Brandskydd	• Larmets funktion • Brandsläckarnas placering • Utrymningsplan • Utrymningsstege (läktare)	Enligt lag			
Stöldskydd	• Inbrottslarmets funktion • Lås på ytterdörrar	Ärligen			